

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Occasione prædictorum explicamus, quando nam per conjunctionem res
aliena transit in meum dominium, ita ut non debean rem ipsam in
individuo, paragraph. 4.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

illam debere domino restituere, non autem furi, jam dixi modo num. 22.

De emente, ut item de acquirente rem alteri obligatam.

Incidit hic dubium de re alteri hypothecata seu obligata, quam ego fortè emi, seu per hereditatem acquisivi, in sciis ejusmodi obligationis. Domum v. g. emi à Petro, justo pretio centum aureorum; deinde apparet, eam esse obligatam Francisco in aureis viginti; an debeam ea viginti Francisco solvere? Respondeo, communis est doctrina, me debere vel solvere, vel tradere illi domum, licet postea regressum habeam contra Petrum venditorem: ratio est, quia tunc urget radix restitutionis ex re accepta; sicut enim si emissem eam domum à fure, nullum ego in eam dominium acquisivissem; ita nunc secundum illam partem respondentem viginti aureis non acquiro dominium, saltem plenum & perfectum, quia secundum illam obligata est creditori, & veluti ejus est ea pars. Si vendidisset tibi eam domum is, qui erat in extrema necessitate, te non obligat Valerius^a; verum id videt apud Delugio^b, res est enim rarissimi eventus.

^a Valer in Diff. utriusque fori, v. de bitum, diff. 11. ^b Delugo dicta d. 17. sect. 5. à num. 95.

6. Si acquisivisses hereditatem paternam, v. g. quæ verè non sufficiat ad patris debita, ad nihil teneris in conscientia, etiam si non feceris inventarium. Quod si bona hereditatis sufficiant, sint tamen vinculata, debes solum ex fructibus solvere eadem patris

debita, si hæc debita sint contracta post institutum vinculum: at si fuissent contracta ante vinculum institutum, vel si fuissent contracta ab instituyente revocabiliter dictum vinculum, debes ex capitali solvere, ut brevibus docet alijs citatis Bonacina^c, quia antecessoris bona semper transeunt cum onere, quod habent, restituendi cuique suum.

§. IV.

Occasione predictorum explicamus, quando per conjunctionem res aliena transeat in meum dominium, ita ut non debeam rem ipsam in individuo.

1. **A**D multa usui erit explicatio, quam paramus afferre; nam propterea universaliter est tractanda, ut ne mireris, si ad alia, quæ hujus loci non videntur, divertamus: id enim facit, ut ea omnia, quæ de ejusmodi conjunctione ignorari non debent, hic in unum collecta lector addiscat.

2. Quatuor modis hæc coniunctio formari & esse potest: primò, per alluvionem: secundò per adjunctionem: tertio, per confusionem: quarto, per admixtionem.

Per Alluvionem.

3. Alluvio in legibus^a alia est patens, alia latens; latens est, quando per alluvionem aliquid insensibiliter tuo fundo adjungitur: patens, quando ex fluminis vi detrahitur aliqua pars fundi tui vicini, & transfertur in fundum tuum. His positis.

^a Institut. de rerum divisione, §. præterea, quod per alluvionem, & deinceps. Dico,

Dico, augmentum fundi factum per latentem alluvionem esse tuum, per patentem esse prædicti tui vicini.

4. Rursus insula, quæ per alluvionem solet de novo nasci, nasci potest primo in alto mari, quod nullius domini fit: secundo in medio fluvio: tertio in eodem fluvio, sed prope tuum agrum: quarto in eodem fluvio, sed prope agrum vicini. His positis

Dico in hanc sententiam: si primum, **Insula est primi occupantis**: si secundum, dividatur inter te, & illum, qui est e regione positus: si tertium, erit tua, etiam si deinde sensim, & latenter extendatur usque ad vicinum: si quartum, erit vicini, ejusdemque erit similis latens extensio.

5. Denique sic ajo. Si alveus fluvij divertat in aliam partem, novus alveus fiet publicus, vel ejus, cujus erat fluvius; antiquus vero accrescit ijs, qui agros utrimque habent. Quod si fluvius ex tuo agro insulam faciat, nemo dubitat, insulam illam esse tuam.

6. Hæc vel sancita sunt in varijs legibus, vel ex illis deducuntur, quas vide passim apud Doctores c: apud quos etiam invenies, an hæc accrescant usufructuario, an domino proprietatis, an emphyteutæ, an feudatario? quæ sunt quæstiones pertinentes ad Iuris peritos.

b Quos affert Mol. l. cit. alijque passim. c Mol. fo. 1. d. 57. Delugo t. 1. de Iust. d. 6. sect. 13. a num. 157.

Per adjunctionem.

7. Querimus, an quando aliquid alienum adnectitur tuæ rei, totum fiat tuum; v.g. partem vestis pretiosæ alte-

rius, confuis tuo vestimento, vel gemmam alienam tuo annulo inseris, an tota vestis, annulusque fiant tua? tua esse, colligitur ex §. *Quod si partem*, Inst. de rerum divisione, cum obligatione tamen, ut semper supponimus, reddendi domino æstimationem suæ rei.

8. Verum sic est distinguendum: vel primo, res aliena non potest separari, salva tota re, ut si non purpureæ vestis pars, sed lanæ, seu fila purpurea aliena fuerint intexta cum tuis alijs filis, vestemque composuerint, & tunc non dicetur purpura adjuncta tuo vestimento, sed vel admixta cum tua, vel confusa in tuo, quia pars tua separari nequit, salvo vestimento; immo non raro, nec discerni poterit, ut si ejusdem rationis colorisque essent tua, & aliena fila; atque de hoc loquitur §. citatus, & nos à num. 11. loquemur: sicuti de admixto dicemus à num. 15.

9. Vel secundo res aliena potest discerni, ac separari à tua; & tunc verè dicitur adjuncta, & ejus tractatio pertinet ad hunc numerum; in quo casu omnis æquitas requirit e, ut pars illa adjuncta remaneat sui domini: cum enim partis illius dominium numquam dominus amiserit, & ex alia parte discerni & separari possit, cur non sit separanda, ac domino restituenda?

d Delugo t. 1. de Iust. d. 6. sect. 13. num. 160. e Dicastill. lib. 2. de Iust. tr. 2. d. 5. d. 9. num. 184. & 190.

10. Sed quid dicendum de ædificijs & plantis, quæ solo adiunguntur? Respondedo, ut ædificij dominus f. fias, debes in proprio solo illud construere; nam si in alieno, ejus erit ædificium, cujus est solū, modo dominus soli tibi solvat

soluat expensas, si bona fide processisti; nam si mala, nihil tibi debebitur.

§. cum in tuo. *Instit. de rerum divis.*

Idem dicitur in plantis, Domino nimirum soli eas cedere, compensatis tibi expensis, si bona fide plantasti: nam si mala, nihil merito habebis.

§. si Titio. *Instit. de rerum divisione, lege Castrop. de iust. in genere d. unica p. 20.*

Per Confusionem.

11. Tunc res tua & mea dicuntur confundi, quando non potest ex ipsis jam confusis assignari ulla pars, quæ non sit mea, & non tua. Misces v. g. vinum tuum cum vino meo, vel tuum lac cum meo lacte: assignarene poteris hanc v. g. guttam esse tuam, hanc esse meam? non ita. Pari modo, si ex tuo vino & melle meo fiat mulsum, si ex tuo ære & meo argento vel auro fiat æs Corinthium, ex tuis & meis medicamentis fiat emplastrum, ex tuis & meis lanis, ex tuo & meo serico intexatur vestis: tunc autem dicitur admisceri, quando potest assignari, quæ pars sit mea, quæ tua, licet à me dignosci facile nequeat, v. g. ex frumento tuo admixto cum meo, potes accipere hoc granum, v. g. de quo verum est dicere, hoc fuit, seu est ex tuo frumento, vel vere est ex meo, licet à nobis propter admixtionem factam non dignoscatur: non potes autem accipere vnam guttam, v. g. in mulso, & sic dicere, hæc gutta est solum mel, est solum vinum, & consequenter, est so-

lum tuum &c. De admixtione mox; hic enim de confusione loquendum est, de qua sic distingue.

Vel confusio inducta fuit primo, utroque Domino consentiente; vel secundo, casu; vel tertio, altero solum sic volente, nesciente vel nolente altero: si primo ac secundo modo *h*, totum conflatum erit utriusque, quia consensus reciprocus, vel casus ille id videtur præstare, & ad Iudicem pertinebit, dividere pro rata partium. Si tertio *i* modo, ad illum pertinet dominium, qui operam & maiorem partem materię apposuit, quibus tertium illud corpus conflatum est: quare illud mulsum, æs, emplastrum, vestis, tui erit dominij, si tua opera tuaque maiore parte materię illa sint facta, cum obligatione tamen reddendi æstimationem partis materię alienæ; ratio est, quia accessorium sequitur principale: principalior autem in his est opera tua, & pars notabilis tuæ materię, quàm sola pars materię alienæ, ergo &c.

h *Castrop. de iust. in genere d. unica p. 21. num. i. Item ibid.*

12. Dixi (notabilis) nam si v. g. parvam mensuram mellis tui misceres cum magno dolio alieni vini, vel parum purpuræ tuæ cum multis alienis, cum parum pro nihilo reputetur, nec vinum esset *l* tuum, nec vestis: tunc enim cum tua pars sit accessoria, illa aliena principalior, alterius erit dolium & vestis, cum obligatione reddendi tibi æstimationem exiguam illius purpuræ & mellis.

l *eo modo, inquit Axor apud Di-cast. lib. c. n. 185. quo nimis parva*
X x

13. Non

aqua benedicta non reddit benedictam magnam aquae quantitatem.

13. Non dissimili modo iudicarem de pretiosissima pictura, vel scriptura facta à te in vili tabula vel tela aliena; tuum enim erit totum, cum obligatione reddendi pretium tabulae vel telae illius Domino. Quod si pictura esset vilior, quam tabula, certe tunc cederet, accessionis jure, Domino tabulae; quo pacto conciliantur variae opinioniones de simili pictura in aliena tabula variè sentientes. Vide infra §. 5. n. 6.

in Vr judicat Castropal. de just. in genere disp. unica p. 21. n. 1. n. Castrop. l. c. n. 3.

14. Quod si ejus sit generis rerum confusio, ut non possimus recurrere ad principalem, vel notabilem partem, ut si omnibus perpenfis aequales essent, vel quasi aequales partes, usus erit regula, quae mox dicetur nu. 20.

Ex his collige, quid dicendum in formatione speciei, ut loquuntur Iurista. Nam si v. g. ex vis alienis expensas mustum, sine dubio hoc erit Domini vuarum; solum, si bona fide expressisti, dabuntur tibi expensae; nam si mala, nihil: sicuti, in simili modo, dictum est n. 10.

o Castrop. l. c. n. 3.

Per Admixtionem.

15. Si tuum frumentum, ordeum, pecuniam, & uniuersaliter si quaelibet alia mixtibilia tua, ut sunt pecora, gallinae, boves, quae quando signata proprijs characteribus non sunt, facile ad-

miscentur, ita ut discerni nequeant cum meis misceam, in cujus erunt dominio?

16. Dico, esse distinguendum modo, quo paulo ante distinximus; vel enim admixtio facta est primò, ex vtriusque consensu; vel secundo, casu & fortuito; vel tertio, vno sic volente: si primo, & secundo modo, vtriusque erit cumulus, dividendus pro rata à Iudice, ea ratione, qua diximus n. 11. Si tertio modo, in quo maximè viget praesens difficultas, habe quatuor regulas; prima est: quoties notabile quid alienum admisces tuis rebus, in notabili item proportionaliter quantitate sumptis, ita ut amplius discerni ac separari non possint, (si enim possint, non transferri dominium, certum sit, quia res, cum tunc remaneat distincta, & separabilis, semper Domini sui est, ut dixi num. 9.) siue sit frumentum q, siue pecunia, siue quodcumque aliud, & animum habeas expressum non acquirendi dominium illius cumuli, non erit cumulus in tuo solo dominio, sed vtriusque, & singulae partes remanebunt in dominio singulorum; esto, quia non dignoscuntur, quae partes sint tuae, quae alterius, indigeas Iudice, vel arbitro, ad dandum singulis ex eo cumulo, quod singulis pro rata convenit. Ratio autem, quod cumulus dictus non fiat totus tui dominij, est, quia dominium rei de nouo non acquiritur sine voluntate & acceptatione; at nunc supponimus, te non habere voluntatem acquirendi, ergo non acquiris.

17. Regu-

P Colligo ex *Lesio l. 2. c. 14. n. 22.*
et rursus ibid. c. 20. n. 156. Silv. usura
6. c. 1. Delugo l. c. alijque. q. Quid
quid dicat Glossa apud Delugo l. c. num.
162. quæ solum hanc doctrinam admittit
in pecunia, non vero in cæteris misfibili-
bis.

17. Regula secunda: si voluntatem acquirendi dominium habetas, & ex alia parte notabiles partes admisceas, ut discerni ac separari amplius res singulorum non possint, dominium totius cumuli acquiris *r*; ratio est, quia ex vna parte jam habes voluntatem acquirendi, & ex alia te perinde habes, ac si frumentum consumpseris, vel pecuniam expenderis (id enim æquivalenter facit illa confusa admixtio) & consequenter in te dominium rei transfers, cum obligatione restituendi æquivalens, sicuti parem obligationem contrahis, quando consumis.

r l. si alieni nummi, ff. de solut. l. Idem Pomponius, ff. de rei vendit. & alibi, & communiter DD. citati, præsertim Vasqu. de rest. c. 9. §. 2. dub. 5. num. 27.

18. Regula tertia: si voluntatem illam nec excludis, nec includis, & tamen ita eas notabiles partes mices, ut discerni & separari non possint, adhuc dominium totius cumuli acquiris. Ratio est, quia quamvis positivam voluntatem expresse acquirendi non habeas, habes tamen implicite, dum te geris, perinde ac si consumeres &c.

19. Semper autem dixi (notabiles partes) si enim unam parvam mensuram v. g. frumenti tui, integro plenoque horreo alterius, vel aureum unum tuum magnæ summæ alienæ

pecuniæ admisceas, vel contra, non fit translatio dominij, quia tunc moraliter non judicatur facta vlla admixtio, cum parum pro nihilo reputetur; remanebit ergo cumulus in dominio ejus, cujus antea fuerat, cum obligatione restituendi parvam illam partem &c.

Quanta autem hæc pars esse debeat, ut notabilis vel exigua censeatur, certe non nisi prudentis judicio, ut in similibus fit, judicandum.

20. Regula quarta: si dignosci quidem possit pars tua, sed non separari, sine rei totius destructione, ut si fila tua purpurea sint admixta filis albis serici alterius, in contexta veste, tunc videndum est, quodnam sit principalius &c. modo dicto n. 11. fine.

Quid, si omnibus expensis, partes sint æquales, nec alijs principales? respondeo, si nec dignosci possint, nec separari, salva re, uterque dominium in solidum in eo conjuncto habebit, modo, quem in simili diximus num.

11. Quod si dignosci quidem possint, sed non separari, salva re idemputo dicendum: fortior enim circumstantia est, non posse sine destructione rei partes separari, quam solum posse discerni; semper enim favendum est rei, ne destruat.

21. Ex dictis vides, si religiosus partem v. g. frumenti, vel pecuniæ ab amico fortè illi datam ad custodiendum, misceat suis, etiam si discerni nequeat, non transferre ejus cumuli dominium in se, quia non habet voluntatē faciendi suam, illam amici partem, & consequenter, nec totius aggregati: unde clare fit, ut is non peccet

XX 2

contra

contra paupertatis votum, illam admixtionem faciendo. Vides item in eodem casu si perit cumulus, vtrique pro sua rata perire: nam contra, si habuisset animum transferendi in se dominium (qui animus in religioso non praesumitur, nisi exprimat) & peccasset contra votum, & sibi soli cumulus periret &c. Illud noto, si admiscuit cum voluntate Domini, ex alio capite religiosum non peccasse, saltem graviter: licet enim demus, sic translationem dominij in religiosum factam esse, tamen cum aequaliter ex illo cumulo habeat, tum ipse religiosus, tum ille Dominus, non videtur adesse determinatio gravis in tali translatione materiali dominij.

Deciduntur frequentiores casus de rebus mixtibilibus.

22. His ita vniuersim explicatis, afferam hic solutiones illorum casuum circa res, quae miscentur, de quibus frequentior esse solet usus & dubitatio.

23. Dico primò: si fureris quamcumque rem mixtibilem, v. g. frumentum, oleum, vinum, argentum, pecuniam &c. teneris ad restitutionem quantitatis surreptae, cum hoc discrimine, ut si miscueris cum tua, ita, ut discerni nequeat, tenearis saltem ad pretium, vel ad similem rem; si non immiscueris, vel ita sit mixta, ut discerni, & separari possit, tenearis ad restituendam rem in individo: ratio est, quia si cognoscibilis perseverat, cum ea sit Domini, Domino reddenda; neque enim harum rerum, etiam unico usu consumptibili-

um, dominium transfertur statim, & atque habentur; si vero non cognoscibilis, tunc quia per illam mixtionem factus est fur Dominus, satis erit, si aequivalens restituat.

s. Sanchez, l. 2. in det. c. 22. n. 34. Less. mox citandus n. 152.

24. Si tamen extet cumulus (adverto cum Lessio ^t) in quo est mea modica pecunia, frumentum &c. immixtum cum illo furis, licet per illam admixtionem fur factus sit Dominus, tamen mihi relinquitur actio, non solum in furem, sed etiam in rem, id est, in cumulo: unde ego praeferrere debeo, & possum accipere ab eo cumulo, per compensationem, partem meam. Ratio est, quia id videtur consonum iuri naturali; ut si certo sciam, ibi esse meum, possum meam partem accipere quantumcumque modicam.

t. Less. l. 2. c. 20. à ns. 156.

25. Dico secundò: si fur dat mihi bona fide recipienti aliquod mixtibile, v. g. pecuniam alienam, si deinde mihi constet, esse alienam, nec fuisse permixtam cum pecunijs alijs, quas forte habebat fur, tunc statim, atque id scio, debeo restituere Domino (multò magis debeo restituere, si recepi mala fide) siue fur remanserit potens per aliam pecuniam solvere, quod furatus est, siue non, dummodo de facto nolit solvere. Ratio est, quia illa aliena pecunia, cum discerni possit, est Domini, & ego debeo ex re accepta; quando autem res ex re accepta debetur, nihil facit potentia vel impotentia furis, quia res ipsa accepta, ubicumque invenitur, Domino est restituenda. Quod si praedictam pecuniam immiscuerim cum

cum mea, adhuc debeo restituere, sed tamen *b*, esse probabile, nullum in æquivalenti, siquidem jam factus sum ditior in illa quantitate, quam mihi cum meis, unde cumulus factus est major. Quod si denique bona fide in totum consumpsi, tunc ex alio capite nihil debeo, quia scilicet in nihilo factus sum ditior, ut nunc supponimus.

u Pet. Nav. Sanch. eosque citans Dic. li. 2. tr. 2. d. 5. dub. 9. n. 190.

26. Dic tertio: si fur immiscuit alienam pecuniam cum sua, ut discerni nequeat, & deinde ex tota summa donaverit mihi, bona, immo etiam mala fide, recipienti partem aliquam, immo etiam totam illam summam, nihil debeo Domino, si fur potens est per alia sua bona restituere, licet nolit; at si fur non est potens, debeo ego totam pecuniam furtivam restituere. Ratio prioris dicti est, quia per illam immixtionem, quæ æqualeat consumptioni, fur factus est Dominus totius, licet semper remanserit obligatus ad restituendum æquivalens; cum igitur ego acceperim à fure jam facto Domino, non accepi invito Domino, ergo restituere ex hoc capite non debeo. Dominus autem ille, à quo ablata est pecunia, solum actionem habet contra bona alia, quæ jam supponimus in hoc priore dicto haberi à fure; esto, probabile etiam sit, quod dixi n. 24. ex Lésio. Ratio posterioris dicti est, quia si fur est impotens, mea causa impotens est: mihi enim, qui acceptui pecuniam, qua fur poterat soluere debitum, imputatur illa impotentia, atque adeo mihi remanebit onus supplendi defectum furis, siue immiscuerim, siue non, cum mea pecunia; fateor

onus mihi remanere, si acceptui solum, & non induxi ad dandum: quod sub quadam animadversione docet Molina apud Delugo de iustit. d. 20. n. 13. Vide etiam Castropalaum c.

a Sanch. l. c. b Mel. Les. Salas, apud Castr. mox citandum. c Castrop. de iust. commutativa d. 1. p. 14.

27. Dico quartò, aliquid esse diversum in rebus hisce mixtibilibus, si hæ mihi à fure venditæ sunt. Nam si ego frumentum, v. g. in individuo furtivum à fure bona fide emo, & antequam immisceam cum meo frumento, scio, esse alienum, totum debeo ex re accepta, atque adeo statim restituendum erit in individuo, sicuti si emissem rem non mixtibilem, v. g. equum, vestem &c. de qua re §. 2. & 3. vniuersaliter dictum est: nisi forte ad recuperandum meum pretium, vellem reddere ipsi furi, modo ibidem dicto. At si immiscui cum meo non modico frumento, ita ut discerni nequeat, nihil debeo; ratio est, quia ex vna parte per illam admixtionem ego factus Dominus totius, & ex alia in nihilo sum factus ditior, quia iusto pretio frumentum illud emi, non sic si mihi donatum fuisset, quando jam ex donatione factus essem ditior, ut n. 5. dictum est.

Dixi autem (frumentum in individuo furtivum) nam si aliud fur admiscuerit cum suo, & deinde mihi vendiderit, jam vendidit ex suo, & consequenter, cum juxta doctrinam, datam nu. 26. ego nihil furtivum emerim. recurret distinctio ibidem allata.